

Műhely

A lakóhely potenciális megváltoztatásának okai és annak területi jellegzetességei

2004-2005-ben rétegzett kérdőíves kutatást végeztünk, melynek keretében ezer magánszemély adott választ kérdéseinkre. A közel tíz évvel ezelőtti kutatás keretében többek között arra a kérdésre is kerestük a választ, hogy milyen költözési hajlandósággal jellemezhető a magyar lakosság?¹

A kapott eredmények tükrében 2012-2013-ban megismételtük lakosságra vonatkozó vizsgálatunkat, lehetőséget teremtve ezzel a közel egy évtizedes időszak átfogó értékelésére (vállalatokra vonatkozó újabb kutatásunk még nem valósult meg²). Az adatfelvétel ezen második fázisában szintén rétegzett kérdőíves megkereséseket folytattunk (a figyelembe vett négy szempont: a magyarországi népesség régiók szerinti megoszlása, a lakosság nemek, korcsoportok és végül iskolai végzettség szerinti tagozódása volt), melynek eredményeként újból ezer magánszemély adott választ kérdéseinkre.

Kutatási előzmények, hipotézisek

A kérdőívben a két éven belüli költözési szándék mellett, a háttérben meghúzódó okokat, valamint szorosan kapcsolódva a kutatás többi részeihez,

a lehetséges költözési helyszíneket is vizsgálat tárgyává tettük.

Hipotézisünk volt (2004-2005-ös kutatási eredményeinkre alapozva), hogy a megkérdezettek akár fele mobilnak vallja magát, és a fiatalok körében számítottunk magasabb értékre, míg iskolai végzettség tekintetében nem feltételeztünk szignifikáns kapcsolatot.

A költözési hajlandóság erőteljes regionális differenciáit feltételeztük, alacsonyabb értékkel a Nyugat-Dunántúlon, Közép-Magyarországon és a Közép-Dunántúlon, magasabb részaránnyal az ország többi régiójában.

A költözési szándékra igennel válaszolók a legfontosabb vonzerőket (lásd 1. számú függelék) említik mögöttes okként, így a „települési infrastruktúra állapota”, a „közlekedési adottságok”, a „foglalkoztatási körülmények”, a „helyben igénybe vehető egészségügyi szolgáltatások szélessége” és a „lakókörnyezet állapota” tényezőket.

A potenciális új lakóhelyek főleg a leginkább versenyképesnek gondolt nagyvárosok közül kerülnek ki (lásd 2. számú függelék), de a két fiatalabb korcsoport esetében a külföldöt megnevezők részarányát is magasnak feltételeztük.

A költözés lehetőségét elutasítók körében a személyes (család, barátok) és munkahelyi okok, valamint a korlátozott

anyagi lehetőségek gyakoribb előfordulását vártuk előzetesen.

Kutatási eredmények

Meglepő, nem várt módon a válaszadók 12,6%-a tervezi, hogy a következő két évben elköltözik mostani lakóhelyéről. (Korábbi kutatásunkban mindössze a potenciális költözési hajlandóságról érdeklődtünk, konkrét időpont nélkül, szemben a mostani rövidtávú döntéssel. Ez magyarázat lehet arra, hogy az igen választ megfogalmazók száma nem egészen harmadára csökkenjen.)

Hipotézisünk részleges teljesülését mutatja, hogy közülük kiemelkednek a fiatalabb korosztály (20-39 év) tagjai (a mobilnak mutatkozók 61,1%-a közülük került ki). Az ő esetükben valamivel 20% feletti (20,4%) a teljes korcsoporton belül költözési szándékot megfogalmazók részaránya, ugyanez az érték a középső csoport (40-59 évesek) esetében 10,2%, míg a hatvan év felettiek esetében 5% alatt maradt (4,8%). Hipotézisünk azért sem teljesült, mert a költözni szándékozók közel kétharmada (65,1%) középfokú végzettségű, őket az alacsony végzettséggel rendelkezők (24,6%) követik, míg a mobilnak mutatkozók között alig 10% (10,3%) a felsőfokú végzettségűek részaránya.

Az alacsony elemszám ellenére megpróbáltunk regionális jellemvonásokat is kimutatni. Eszerint egyedül Észak-Magyarországon volt valamivel 20% felett (21,8%) a költözni szándékozók részaránya, őket a Dél-Dunántúl (15,5%),

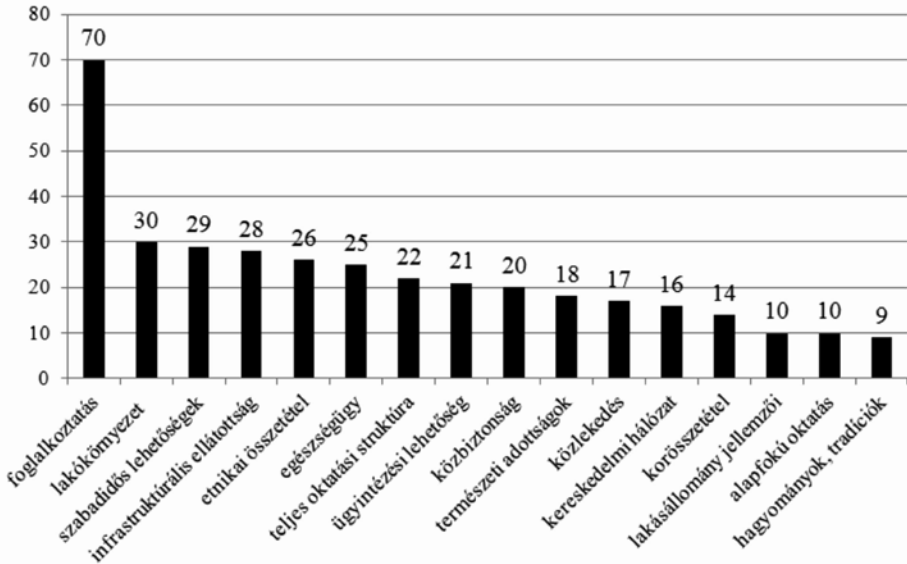
az Észak-Alföld (13,1%), a Dél-Alföld (12,7%), a Közép-Dunántúl (11,8%), majd a Nyugat-Dunántúl (9,3%) és végül Közép-Magyarország értéke (8,5%) követi. Vagyis kijelenthető, hogy a költözési hajlandóság regionális differenciáival kapcsolatos várakozásaink beigazolódtak.

A mögöttes okokat számba véve (lásd 1. számú ábra), egyértelműen kiemelkednek a foglalkoztatási körülmények, amit négy-öt másik tényező követ (lakókörnyezet állapota, szabadidős lehetőségek, infrastrukturális ellátottság, lakosság etnikai összetétele, egészségügyi szolgáltatások). Hipotézisünk teljesülése csak részleges, mert a foglalkoztatási körülmények a vártnál is magasabb értékkel szerepel a tényezők sorában, de olyan települési vonzerők is, mint a szabadidős lehetőségek vagy a lakosság etnikai összetétele, a prognosztizáltnál gyakrabban szerepelt a költözés mögöttes okai között.

A potenciális költözési helyszínek listáján csakugyan megjelennek a vizsgálat egyéb részében kiemelkedően teljesítő magyarországi nagyvárosok (közülük is kiemelkedik Budapest), de a legnagyobb elemszámú csoport „az egyéb belföldi település” kategória lett, míg külföldre költözést a mobilnak mutatkozók nem egészen negyede (24,4%) tervezi.

A költözést rövidebb távon inkább elutasítók (a megkérdezettek 87,4%-a nem tervezi, hogy két éven belül elköltözzék jelenlegi lakóhelyéről) kapcsán megfogalmazott hipotézisünk azért teljesült csak részlegesen, mert bár a legtöbben

1. számú ábra: A lakóhely potenciális megváltoztatásának mögöttes okai a magyar lakosság megkérdezése alapján, 2012-2013

Forrás: Saját kérdőíves felmérés (2012-2013)

(31%) csakugyan személyes okokra (családi, rokonok kapcsolatokra) vezetnek vissza döntésüket, a második leggyakoribb válasz már az, hogy a megkérdezett jól érzi magát jelenlegi lakóhelyén (28,3%). A munkahelyi vagy anyagi okok miatt helyben maradók részaránya elmaradt várakozásainktól. Az egyéb kategórián belül egyedül a magas életkor fordult elő értékelhető számban (lásd 2. számú ábra).

2. számú ábra: A költözést rövidebb távon elutasítók mögöttes okai a magyar lakosság megkérdezése alapján, 2012-2013

Forrás: Saját kérdőíves felmérés (2012-2013)

Ha külön-külön is megvizsgáljuk az egyes régiókat, az alábbi karakterisztikus jegyek mutatkoznak:

Közép-Magyarország esetében az első két korcsoport vegyesen fordul elő a költözni szándékozók között (az összes többi régióban egyértelmű a fiatalok dominanciája), a költözési célpont inkább belföld, azon belül is Budapest, a mögöttes okok között pedig a foglalkoztatási körülmények mellett a lakókörnyezet állapota, az etnikai adottságok és a település közbiztonsága szerepel gyakrabban. Ebben a régióban a legmagasabb azok aránya, akik azért nem tervezik az elköltözést, mert úgy érzik, jelenleg is versenyképes településen élnek (lásd 3. számú ábra), igaz, a kiugró érték már megszűnik, amikor a régió válaszadói a „jól érzi magát a lakóhelyén” megjelölést is használták (ebben a kettősségben jól megmutatkozik, hogy a megkérdezettek jelentős részénél a versenyképesség nem feltétlenül jelent egyben kedvelt lakóhelyet is).

A Nyugat – Dunántúlon részben budapesti, részben külföldi helyszínt megjelölve, egyértelműen a foglalkoztatási körülmények nevesítésével tervezik a költözést. Meglepő, de a költözést elutasítók megoszlását vizsgálva, ez a régió inkább sorolható közös csoportba a Dél-Dunántúllal, Észak-Alfölddel és Észak-Magyarországgal, mint Közép-Magyarországgal, Közép-Dunántúllal és a Dél-Alfölddel.

Közép-Dunántúl esetében inkább Budapest a költözés célzott helyszíne és a foglalkoztatási körülmények mellett az ügyintézési lehetőségek, valamint a

szabadidős lehetőségek is gyakran előfordulnak a költözés mögöttes okaként (pontosabban ezek hiányosságai). Ebben a régióban a második legmagasabb azok aránya, akik azért nem terveznek költözést, mert jelenleg is versenyképes településen élnek és egyben jól is érzik magukat a lakóhelyükön.

A dél-alföldi válaszadók „egyéb belföldi települést” jelölnek költözési helyként (vagyis sem Budapest, sem más vidéki nagyváros vagy külföld nem szerepel kiugró elemszámmal), szintén a foglalkoztatási körülmények a leggyakoribb mögöttes költözési ok, amit kiegészítenek a szabadidős lehetőségek és a kedvezőbb közlekedési kapcsolatok. Érdekes adat, hogy a költözést elutasítók megoszlása szerint a Dél-Alföld sokkal inkább mutat hasonlóságot Közép-Magyarországgal és Közép-Dunántúllal, mint az ország egyéb régióiból képzett másik csoporttal. Itt a legmagasabb például azok aránya, akik úgy nyilatkoztak, hogy jól érzik magukat jelenlegi lakóhelyükön.

Észak-Alföld válaszadói körében vegyesen szerepel Budapest, valamint az egyéb belföldi települések kategóriája a költözési helyszínek között, de magas a bizonytalanok előfordulása is („még nem tudja hova”). A foglalkoztatás mellett többen jelölték meg az egészségügyi szolgáltatások teljességét (pontosabban annak hiányosságát) a költözési szándék okaként. A költözés lehetőségét elvető válaszok megoszlása, a már említett három régió, a Dél-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl és Észak-Magyarország értékeihez hasonlít.

A Dél-Dunántúlon az egyéb belföldi települések, a külföld és a bizonytalanok vegyesen fordulnak elő, amikor a költözés helyszínéről érdeklődtünk, a foglalkoztatási körülmények mellett pedig a szabadidős lehetőségeket említik többen a mobilitás mögöttes okaként. Ha a költözést elutasítók megoszlását elemezzük, kiderül, hogy az egyik legalacsonyabb értéket adták a válaszadók arra, hogy jelenleg is versenyképes településen élnek.

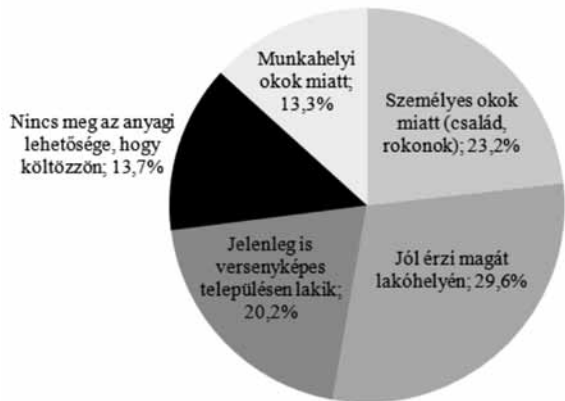
Észak-Magyarország esetében részben Budapest, részben a bizonytalanság szerepel a költözés helyét illetően, a foglalkoztatási körülmények mellett pedig újból megjelenik az okok között a lakókörnyezet állapota, az etnikai összetétel, valamint a szabadidő eltöltésének korlátozott lehetőségei. A helyben maradás pártján állók valamennyi régió adata közül a legritkábban nevezik indoknak azt, hogy jelenleg is versenyképes településen élnek, viszont a leggyakrabban, hogy mindezt anyagi lehetőség hiányában gondolják így.

Összességében tehát kijelenthető, hogy napjainkban elsősorban a fiatalabb korosztály (20-39 év), középfokú végzettségű tagjai gondolják rövidtávon, reális lehetőségnek a költözést. A költözési hajlandóság regionális differenciáival kapcsolatos várakozásaink beigazolódtak, amit az is alátámaszt, hogy a mögöttes okok közül egyértelműen kiemelkednek a foglalkoztatási körülmények. Érdekes adat, hogy a költözést rövidebb távon inkább elutasítók elemzésekor a Nyugat-Dunántúl inkább sorolható közös csoportba a Dél-Dunántúllal, Észak-Alfölddel és Észak-Magyarországgal, mint Közép-Magyarországgal, Közép-Dunántúllal és a Dél-Alfölddel. A legtöbben személyes okokkal (családi, rokoni kapcsolatok) indokolják döntésüket, a második leggyakoribb válasz az, hogy a megkérdezett jól érzi magát jelenlegi lakóhelyén, a gazdasági jellegű magyarázatok (anyagi lehetőség, munkahely) csak ezután következnek.

KOLTAI ZOLTÁN

3. számú ábra:

A költözést rövidebb távon elutasítók mögöttes okai a közép-magyarországi régió lakosságának válaszai alapján, 2012-2013

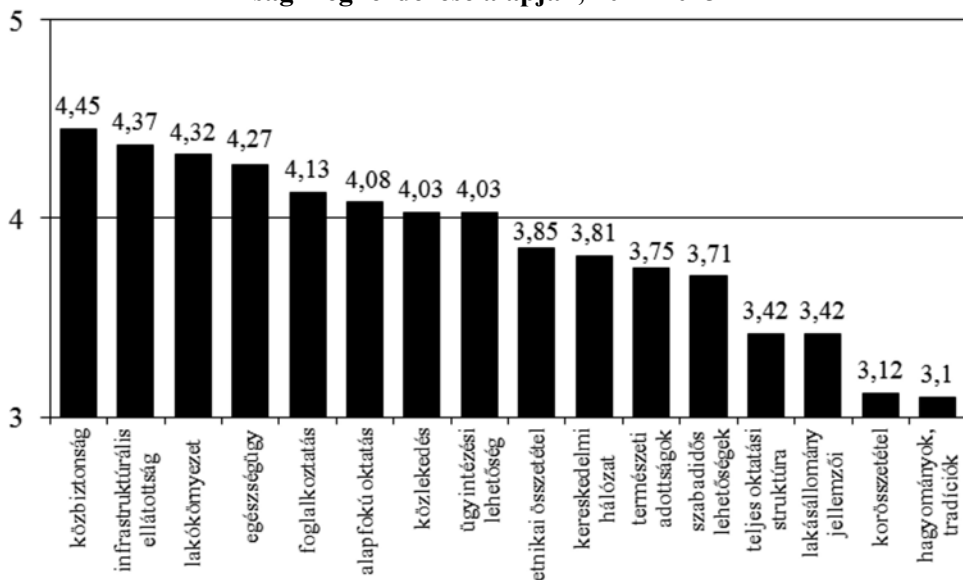

Forrás: Saját kérdőíves felmérés (2012-2013)

Források:

Koltai Zoltán (2005): A magyarországi városok versenyképességének lakossági megítélése, Comitatus 11.-12., 74.-81. o.

Koltai Zoltán (2007): A magyarországi városok versenyképességének megítélése - ahogy a vállalatok látják, Comitatus 4., 38.-45. o.

Függelék:**1. számú függelék: A települési vonzerők fontossági sorrendje a magyar lakosság megkérdezése alapján, 2012-2013**

Forrás: Saját kérdőíves felmérés (2012-2013)

2. számú függelék: Versenyképes települések sorrendje a magyar lakosság megkérdezése alapján, 2012-2013

Sz.	Település	Említések száma	Súlyozott említés
1.	Budapest	823	3726
2.	Győr	449	1509
3.	Debrecen	395	1229
4.	Pécs	367	1034
5.	Szeged	339	943
6.	Sopron	239	733
7.	Székesfehérvár	170	502
8.	Kecskemét	129	364
9.	Eger	110	301
10.	Miskolc	85	219
11.	Veszprém	84	242
12.	Szombathely	67	170
13.	Szolnok	52	176
14.	Nyíregyháza	50	150

Forrás: Saját kérdőíves felmérés (2012-2013)

Az 1000 fős minta alapján, az előfordulás gyakorisága szerint az alábbi sorrendet kaptuk (a táblázatban csak a válaszok legalább 5% -át meghaladó településeket tüntettük fel, a súlyozás pedig hasonlóan a korábbiakhoz, az egy

kérdőívben szereplő városok említési sorrendjét vette alapul 1-től 5-ig, de ahogy látszik, ez csak a rangsor második felében okozott minimális változásokat).

Jegyzetek

1. Koltai Zoltán (2005)
2. Koltai Zoltán (2007)